

RENUNȚUL PROCURORULUI LA ÎNVINUIRE ÎN INSTANȚA DE APEL

Dumitru CALENDARI
procuror în Procuratura de nivelul Curții de Apel Cahul,
consilier juridic de rangul al III-lea,
master în drept

WITHDRAWAL OF PUBLIC PROSECUTORS FROM CHARGES IN THE COURT OF APPEAL

***Abstract:** The article highlights the issue of possible withdrawal of public prosecutors from charges in the court of appeal as a guarantee of legality and validity of support of public prosecution.*

***Key words:** public prosecutor; accusation; legality; withdrawal from charges.*

***Rezumatul:** În articolul se descrie posibilitatea renunțării la învinuire de către procurorul în instanța de apel ca garanție legalității și temeiniciei susținerii acuzării de stat.*

***Cuvintele cheie:** procuror, învinuirea, legalitatea, renunțul la învinuire.*

Reprezentarea învinuirii în instanțele judecătorești constituie o atribuție constituțională de bază a procurorului [1].

Această activitate urmează a fi desfășurată la un înalt nivel profesional, contribuind real și eficient la justa examinare a cauzelor penale, în scopul protejării persoanei, societății și statului de atentatele criminale, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie condamnată.

La ora actuală procesul judiciar penal servește drept garanție pentru stabilirea adevărului, datorită principiului contradictorialității, adică al confruntării a două părți opuse prin polemică, argumente când fiecare circumstanță se examinează, iar fiecare probă se verifică atât prin prisma acuzării, cât și a apărării [2].

Reprezentînd învinuirea de stat, procurorul se călăuzește de dispozițiile legii și de propria sa convingere bazată pe probele cercetate în ședința de judecată.

Acuzatorul de stat, funcția pe care o are procurorul care participă la judecarea cauzei penale, trebuie să susțină învinuire în măsura în care este dovedită. Poziția acuzatorului nu trebuie să fie legată de concluziile indicate în rechizitoriu sau actului de învinuire. Orice poziție a procurorului trebuie să corespundă legii și să fie întemeiată. În caz contrar procurorul trebuie să renunțe la învinuire.

În anumite situații procurorul este obligat să renunțe la acuzare de stat, în virtutea principiului autonomiei procesuale, or scopul procesului penal – este pedepsirea persoanei vinovate, și inadmisibilitatea tragerii la răspunderea penală și condamnarea persoanei nevinovate.

Trebuie de menționat, că procurorul poate renunța la învinuire nu numai în situația când probele, chiar și cele suplimentare, nu confirmă învinuirea, dar și atunci când probele nu sunt destule pentru a face concluzia despre comiterea infracțiunii de către inculpatul și vinovăției lui.

Studierea practicii renunțării procurorului la învinuire de până la 2003 ne demonstrează că acuzatorii de stat realizau această prerogativă, materializând-o prin cerere de renunțare la învinuire, demers privind renunțarea la învinuire și ordonanță despre renunțarea la învinuire. Din reglementările în vigoare deducem că renunțarea la învinuire trebuie materializată printr-o ordonanță motivată a acuzatorului de stat [3].

Renunțarea procurorului la învinuire atrage adoptarea de către instanța de judecată a unei sentințe de achitare sau de încetare a procesului penal.

Centrul de Analiza și Prevenire a Corupției (CAPC), care este o asociație obștească, neguvernamentală, a întocmit un raport de expertiză în care a fost menționat: “proiectul este afectat de grave riscuri de coruptibilitate, de natura să genereze mai multe probleme și nefiind clar dacă va reuși să rezolve problema fortificării principiului prezumției nevinovației. În general, nu este clar în ce mod autorul proiectului a stabilit existența unei probleme în domeniul dat, deoarece nota informativă nu aduce statistici sau exemple din practica națională sau jurisprudența CEDO în cauzele moldovenești din care să rezulte nerespectarea prezumției nevinovației inculpaților, probleme care necesită soluția propusă de proiect.

Printre principalele riscuri atestate în proiect menționăm:

- lărgirea atribuțiilor discreționare ale procurorului în procesul de judecată, în detrimentul direct al principiului independenței judecătorilor;
- dublarea atribuțiilor judecătorului de către procuror, din moment ce renunțarea la învinuire, făcută de procuror va atrage adoptarea formală a unei sentințe de achitare sau încetare a procesului de către judecător;

- dublarea atribuțiilor apărătorului de către procuror, din moment ce sentința de condamnare adoptată de instanță în cazul renunțării procurorului la învinuire poate fi considerată ilegală de către procuror și atacată de acesta în instanțele superioare, în vederea obținerii unei sentințe legale de achitare sau încetare a procesului;

- contradicții cu prevederile Codului de procedură penală, ce reglementează independența judecătorilor și funcțiile / atribuțiile procurorului;

- contradicții cu standardele Consiliului European, cât privește funcțiile specifice procurorului și corelației dintre procuror și judecător, fixate în Recomandarea (2000)19 a Comitetului de Miniștri al statelor membre ale Consiliului European privind rolul urmăririi penale în sistemul de justiție penală [4], adoptată de Comitetul de Miniștri la data de 6 octombrie 2000 la cea de-a 724-a reuniune a delegaților Miniștrilor [5];

- motivarea inculpațiilor de a corupe procurorii în cursul procesului judiciar pentru a-i determina să renunțe la învinuire, având în vedere că instanța de judecată va fi lipsită de posibilitatea de a pronunța o sentință de condamnare, chiar dacă va considera că există probe care confirmă savârșirea infracțiunii și vinovăția inculpatului;

- promovarea exagerată a intereselor inculpațiilor (sub pretextul asigurării prezumției nevinovăției) în detrimentul / cu prejudicierea intereselor victimelor, părților vătămate și părților civile; etc.”[6]. Aici trebuie de menționat că, convingerea intimă a părții vătămate, ca parte în proces, poate să nu coincidă cu părerea procurorului. În cazul renunțării procurorului la învinuire partea vătămată este lipsită de posibilitate de a expune instanței de judecată convingerea sa despre dovedirea în cadrul cercetării judecătorești a vinovăției inculpatului. Acest lucru poate fi considerat ca limitarea dreptului părții vătămate la accesul la un proces echitabil și repararea prejudiciului cauzat.

În procesul penal al SUA, cum și în procesul penal englez, scopul principal este rezolvarea conflictului între persoana care a comis infracțiunea și partea vătămată, iar însăși procesul penal reprezintă un litigiu între învinuitul și acuzatorul care dispun de drepturi procesuale egale. Legislația procesual-penală a SUA, și anume Regulele federale despre probele SUA prevede scopul procesului penal în aflarea adevărului.

Anume prin această se explică că majoritatea cazurilor de modificare a învinuirii în procesul penal al SUA este rezultatul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, care în prezent este o practică răspândită în cadrul

procesului penal al SUA. Această practică este stimulată de Curtea Supremă a SUA deoarece economisește timpul și mijloacele organelor justiției penale, și presupune reducerea cheltuielilor judiciare. Attorney, adică procurorul, de multe ori acceptă încheierea acordului respectiv, deoarece nu este încrezut în temeinicia și legalitatea acușărilor înaintate, în suficiența și admisibilitatea probelor existente.

Însă, legislația SUA nu prevede nimic despre renunțul procurorului la învinuire. După reguli generale, attorney, care a primit dosarul spre examinare, în orice moment pînă la pronunțarea sentinței și stabilirii pedepsei de instanța, hotărîrea instanței cu jurați, poate să renunțe la acuzare și să retragă actul de învinuire. În acest caz, dacă procurorul renunțe la învinuire pînă la cercetarea judecătorească, ulterior are dreptul din nou să inițieze procesul penal pentru aceeași infracțiune [7].

Însă, ce trebuie de făcut în cazul, cînd în urma examinării cauzei penale în instanța de apel procurorul participant în cadrul ședinței, a ajuns la concluzia, precum că instanța de fond a adoptat o sentință de condamnare neîntemeiată, și probele cercetate în cadrul ședinței instanței de apel nu dovedesc vinovăția persoanei inculpate. Ce poziție ar trebui să ocupe procurorul în această situație – să renunțe la învinuire sau continuă să insiste asupra învinuirii de stat?

În prezent Codul de procedură penală al Republicii Moldova nu oferă un răspuns clar la această întrebare.

La judecarea apelului se aplică regulile generale pentru judecarea cauzelor în primă instanță, cu excepțiile prevăzute în Codul de procedură penală, Partea specială, titlul II, capitolul IV, secțiunea 1, adică- „Căile ordinare de atac. Apelul”[8].

În conformitate cu art.414 alin.(1) și (2) Codul de procedură penală, instanța de apel, judecînd apelul, verifică legalitatea și temeinicia hotărîrii atacate în baza probelor examinate de prima instanță, conform materialelor din cauza penală, și în baza oricăror probe noi prezentate instanței de apel. Instanța de apel verifică declarațiile și probele materiale examinate de prima instanță prin citirea lor în ședința de judecată, cu consemnarea în procesul-verbal.

Astfel, conform legii procesual-penale, obiectul judecării cauzei penale în ordinea de apel constituie legalitatea sentinței instanței de fond și a încheierilor date în prima instanță, adică nu însăși învinuire, afirmație despre comiterea faptei infracționale de către o persoană, ci hotărîrea privind învinuire.

Legislația, în mod teoretic, nu prevede reglementări privind renunțul de la învinuire în instanța de apel, deoarece, în primul rînd, Codul de procedură penală, prevede renunțul acuzatorului de stat la învinuire în instanța de fond, iar în al doilea rînd, prevede renunțul procurorului la învinuire, însă nu la sentință de condamnare.

Articolul 320 alin.(5) Codul de procedură penală stipulează, că dacă, în procesul judecării cauzei, ansamblul de probe cercetate de instanța de judecată nu confirmă învinuirea adusă inculpatului, procurorul este obligat să renunțe parțial sau integral la învinuire. Renunțarea procurorului la învinuire se face prin ordonanță motivată și atrage adoptarea de către instanța de judecată a unei sentințe de achitare sau de încetare a procesului penal.

Însă, cu toate aceste, procurorul este în drept să renunțe la învinuire și în instanța de apel.

Prin ce se întemeiază renunțul de la susținerea acuzării de stat?

În primul rînd, începerea urmăririi penale neîntemeiată.

În al doilea rînd, constatarea ca fiind inadmisibile principalele probe de acuzare.

Trei, schimbarea probelor de acuzare în instanță de judecată. Nu trebuie de exclus situația, cînd persoana, care a efectuat urmărirea penală, și acuzatorul de stat în cadrul procesului penal în instanța de apel, diferit apreciază probele administrate pe cauza penală. Renunțul acuzatorului de stat de la învinuire poate fi întemeiată în baza probelor administrate pe cauza penală, care anterior au dus la formarea concluziei despre vinovăția persoanei învinuite, iar după verificarea lor în instanța de apel ele nu par a fi atît de convingătoare cum la faza urmăririi penale. Hotărîrea procurorului de a pune persoana sub învinuire și a expedia cauza penală în instanța spre examinare în fond a fost întemeiată, deoarece urmărirea penală pe o cauza penală a fost efectuată complet și obiectiv, existau probele concludente și suficiente că infracțiunea a fost săvîrșită de către persoană în cauză. Însă, cînd toate aceste probe au fost verificate în cadrul cercetării judecătorești, convingerea procurorului despre vinovăție nu s-a format și el nu poate cu certitudine afirma că inculpatul este vinovat, deoarece există mari dubii în acest sens.

În al patrulea rînd, probele prezentate de către partea apărării, pun la îndoială temeinicia învinuirii. Spre exemplu, la demersul apărării au fost audiați martori noi, care prin declarațiile sale au pus la îndoială sau în genere resping probele, pe care se întemeiază învinuirea.

Circumstanțele prezentate permit să facem concluzia că în cadrul procesului penal pot fi schimbate atât baza faptică, în temeiul căreia a apărut o anumită convingere subiectivă a procurorului despre învinuire, cât și aprecierea probelor deja cunoscute. Atunci în locul convingerii ferme despre vinovăție, pot apărea dubii sau chiar o stare psihologică contradictorie – convingere despre nevinovăție a învinuitului (inculpatului) în instanța de apel. În asemenea situații, acuzatorul este nevoit să renunțe total sau parțial la învinuirea în cadrul instanței de apel.

La părerea noastră, ar fi benevenit ca să fie introduse prevederile respective în Codul de procedură penală a Republicii Moldova privind dreptul procurorului de a renunța la învinuire și în instanța de apel.

Bibliografie:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 12.08.1994, art.124.
2. Serbinov I. ș.a. Ghidul acuzatorului de stat. Chișinău: Cartier, 2005, p.11.
3. Poalelungi M. ș.a. Manualul Judecătorului pentru cauze penale. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, p.316.
4. Recomandarea (2000) 19 a Comitetului de Miniștri al statelor membre privind rolul urmăririi penale în sistemul de justiție penală. [citat on-line: 26.02.2016] Disponibil:
<http://www.cj.md/2015/03/05/recomandarea-2000-19-a-comitetului-de-ministri-al-statelor-membre-privind-rolul-urmarii-penale-n-sistemul-de-justiie-penal.html>
5. Dolea I., Zaharia V. Culegere de acte internaționale în domeniul justiției penale. Volumul II. Chișinău: Cartea Juridică, 2011, p.435-441.
6. Renunțarea procurorului la acuzații în instanța de judecată presupune achitarea automată? [citat on-line: 26.02.2016] Disponibil:
<http://www.capc.md/forum/comments.php?DiscussionID=55>.
7. Махов В., Пешков М. Уголовный процесс США (досудебные стадии). Москва: Бизнес-школа “Интел-Синтез”, 1998, с.127-143.
8. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14.03.2003. Republicat în: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.248-251/699 din 05.11.2013, art.400-419¹.